

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 27 maj 1931 kl. 11 f. m.

Memorial med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande särskilda utskottets utlåtande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudgrunderna för en rättegångsreform samt i anslutning därtill väckta motioner.

I utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 80, angående huvudgrunderna för en rättegångsreform samt i anslutning därtill väckta motioner hemställde särskilda utskottet bland annat, att riksdagen måtte såsom eget yttrande angående de genom nämnda proposition framlagda huvudgrunderna för en rättegångsreform åberopa vad utskottet i sitt utlåtande anført.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag ha kamrarna vid behandling av detta utlåtande stannat i olika beslut i nedan angivna hänseenden:

1) Punkten 20 i utskottets yttrande (Förfarandet i hovrätt) har av andra kammaren godkänts, varemot första kammaren godkänt punkten med den ändring, som föranledes därav att kammaren godkänt det i punkten 8 av herr Lindhagens vid utlåtandet fogade reservation förekommande uttalandet: »parter i vissa mål böra ej enligt författningen mot sin vilja alltid tvingas att inställa sig till muntlig plädering med åtföljande omkostnader».

2) Punkten 24 i utskottets yttrande (Nämndemännens antal och rösträtt) har av första kammaren godkänts, varemot andra kammaren bifallit den av herr Schlyter m. fl. vid denna punkt fogade reservationen.

3) Punkten 31 i utskottets yttrande (Nämnd i rådhusrätt) har av första kammaren godkänts, varemot andra kammaren bifallit den av herr Schlyter m. fl. vid denna punkt fogade reservationen.

4) Punkten 36 i utskottets yttrande (Nämnd i hovrätt) har av första kammaren godkänts, varemot andra kammaren bifallit den av herr Schlyter m. fl. vid denna punkt fogade reservationen.

Med anledning av vad sålunda förekommit har utskottet till behandling förehåft frågan om sammanjämkning av den skiljaktighet, som förefinnes mellan kamrarnas beslut.

Utskottet har därvid funnit, att nämnda beslut icke kunna sammanjämkas, vilket utskottet härmed för riksdagen

anmäler.

Stockholm den 27 maj 1931.

På särskilda utskottets vägnar:

GEORG BISSMARK.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Bissmark, Schlyter, Lindhagen, Frändén, Linder, Per Gustafsson, Johan Bernhard Johansson, Akerberg, Jonsson, Öhman* och *Wilhelm Björck*; samt

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Jönsson* i Boa, *Christenson, Wikström, Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Persson* i Falla, *Fast, Olson* i Torsby, *Olsson* i Mora, *Andersson* i Prästbol och *Weijne*.

Reservationer:

av herr *Schlyter*, som ansett, att utskottet beträffande kamrarnas vid punkten 20 i utskottets yttrande fattade skiljaktiga beslut bort hemställa, att kamrarna, vardera med frånträdande av sitt i fråga om denna punkt fattade beslut, måtte godkänna följande lydelse av samma punkt:

»Departementschefen har — — — — — äga rum.

Enligt utskottets — — — — — av muntlighetsgrundsatsen. En tillfredsställande lösning av detta svåra problem synes utskottet stå att vinna genom anslutning i huvudsak till de av departementschefen angivna riktlinjerna. Parterna skulle sålunda i princip ha att komma tillstädes även i andra instans, men samtidigt öppnas möjlighet att i de mål, som icke kunna bära kostnaderna för en förnyad muntlig handläggning, därförutan erhålla en överprövning av underrättens avgörande. Emellertid synes vid det fortsatta arbetet böra tagas under övervägande, huruvida det icke kan medgivas parterna att jämväl i andra mål än de nu avsedda, där med hänsyn till tvistefrågans beskaffenhet eller andra omständigheter muntlig förhandling icke är erforderlig, allenast skriftligen utveckla sin talan. Att såsom i nyssnämnda motioner föreslagits utan begränsning lämna åt hovrätten att avgöra, huruvida muntlig förhandling skall äga rum, torde icke vara lämpligt. Erfarenheterna från — — — — — ägt rum.

I samband — — — — — deras rättsskipning.»

av herr *Persson* i Falla, som ansett, att beträffande kamrarnas nyssnämnda vid punkten 20 i utskottets yttrande fattade skiljaktiga beslut sammanjämkning bort äga rum.

av herrar *Lindqvist* i Halmstad och *Andersson* i Prästbol.

av herr *Fast*.

av herr *Weijne*.

Särskilt yttrande:

av herr *Lindhagen*, som anförde:

»Beträffande förfarandet i hovrätterna (punkt 20 i utskottets yttrande) rådde i utskottet *enhällighet* därom att i alla mål skulle äga rum offentlighet, en huvudförhandling, *rätt* för parterna att inställa sig till eventuell plädering och *skyldighet* därtill, när hovrätten fann så erforderligt. Därjämte skulle, på sätt nu sker, en ledamot i rätten eller en tjänsteman vara beredd att inleda huvudförhandlingen med en muntlig redogörelse för målet. Beslutet skulle ock, såsom för närvarande, i regel falla omedelbart efter huvudförhandlingen.

Utskottets majoritet ansåg skyldighet att infinna sig vid hovrätten och muntligen utföra sin talan i alla mål icke vara möjlig att genomföra. Det skulle bland annat 'i alltför hög grad fördyra rättsmedelsförfarandet och därigenom i många fall betaga parterna möjligheten att fullfölja talan'. Emellertid ansåg majoriteten en skyldighet för parterna att inställa sig till muntlig förhandling ej böra inskränkas till de fall, då hovrätten fann det erforderligt. En tudelning av målen med olika förfarande förordades därför. Propositionen hade velat till ett enklare förfarande hänvisa 'mindre mål, där tvisteföremålets värde är obetydligt eller där fråga är om allenast bötesstraff'. I de övriga målen skulle enligt författningen skyldighet till inställelse föreligga. Utskottet betonade, att 'undantagen från parternas skyldighet att inställa sig till muntlig förhandling böra hållas inom snäva gränser'. En tillfredsställande lösning av 'detta svåra problem' syntes utskottet stå att vinna enligt de av departementschefen angivna riktlinjerna. Den neutrala föredragningen från verkets sida skulle ej äga rum, när parterna själva begärde att få föredraga målet. Utskottet hoppades, att genom nämnda tudelning tillika öppnades 'möjlighet att med varandra jämföra två olika processtyper och vinna erfarenhet om deras fördelar och olägenheter'.

Herr *Christenson m. fl. reservanter* förordade, att skyldighet till inställelse för muntlig plädering skulle äga rum endast om hovrätten på parts yrkande eller eljest funne det erforderligt. De kritiserade ock den omnämnda uppdelningen av målen i mindre mål och mera betydande mål.

I *min reservation* förordades en medelväg mellan utskottet och berörda reservanter. Det yrkades, att parterna i alla mål skulle ha rätt att välja mellan de

två förfarandena, det billiga och det dyrare, eller med andra ord att 'parter i vissa mål ej böra enligt författningen mot sin vilja alltid tvingas att inställa sig till muntlig plädering med åtföljande omkostnader'. Detta yrkande återfinnes i reservationens punkt 8, som tillika i övrigt innehåller instämmande i utskottets enhetliga linjer. (En utvidgning av domstolens neutrala föredragning påkallas i reservationens andra yrkande, varom mera nedan.) Därmed åsyftades att bereda alla parter möjlighet att få en överprövning till stånd lika billigt som hitintills.

Mitt förslag var således ett led i min uti reservationen genomförda uppfattning, att en processreform borde dels såsom huvudsaklig uppgift befatta sig med en demokratisk rättsskipning, som tillgodoser likhet inför lagen och rättshjälp åt alla, och dels för ändamålet bland annat i organisationen lägga huvudvikten på underrätternas, de blivande folkdomstolarnas, organisation såsom den första och sista instansen för flertalet rättssökande i landet. Tillika yrkade jag, att det gamla specifikt svenska bruket att i hovrätterna liksom även i högsta domstolen låta förhandlingarna inledas med en neutral framställning borde bibehållas för alla mål utan rätt för parterna att undanskjuta densamma. Sedan detta skett, skulle parterna äga rätt att utfylla huvudförhandlingen med fri muntlig talan, i den mån de önskade det. Med en sådan ordning skulle erfarenheterna om de båda av utskottet förordade olika förfarandena utökas med en nyttig erfarenhet om allmänhetens benägenhet för det ena eller andra förfarandet.

Första kammarens anslutning till min reservation, i vad den avsåg att parter ej borde tvingas att anlita det dyrbarare förfarandet, skedde icke, såsom det inom andra kammaren på fri hand utlades, av förhastande under en nattkrök utan därför att kammaren fick veta, vad reservationens yrkande i denna del avsåg.

I *andra kammaren* åter, enligt vad inhämtas av de stenografiska referaten, gjordes propaganda för att första kammarens beslut tillkommit på en nattkrök av förhastande. Till och med ett par medlemmar i utskottet undrade mycket, vad som menades med yrkandet. Detta visar, att icke ens de hade klart för sig innebörden i utskottets betänkande och reservationernas tydligt motiverade plats i detsamma.

I *sak* betydde således första kammarens beslut, att kammaren ej ville försvåra tillträdet till hovrätterna genom att för vissa mål med största möjliga omfattning pålägga parterna betydande ökning i omkostnader. Man ville bevara vår andra instans' billighet, värna om rätten att kunna påkalla överprövning i en andra instans och lägga huvudförfarandet på folkdomstolarna.

Andra kammaren åter ansåg det angelägnare för muntlighetens skull att göra förfarandet i hovrätterna dyrare, minska tillträdet till hovrätterna för ett stort antal parter och sålunda fortfarande även på det sättet undanskjuta underrätternas förstärkande såsom landets främsta instans, varom utskottet visserligen uttalat sig i princip men ej i handling.»